

УДК 159.955

Манюк Олесь
магістрант Національного університету «Острозька академія»,
кандидат філософських наук, доцент
<https://orcid.org/0009-0003-7975-4832>

Балашов Едуард
доктор психологічних наук, професор кафедри психології
Національний університет «Острозька академія»
<https://orcid.org/0000-0002-6486-0494>

DOI <https://doi.org/10.35619/praprv.v1i21.349>

ПРОБЛЕМИ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ КОГНІТИВНИХ ПРОЦЕСІВ

У статті здійснено теоретичний аналіз головних конструктів та моделей когнітивних процесів. Розглянуто, що у галузі когнітивної психології, мислення виступає як механізм створення нового уявного представлення. Такий процес обумовлює перебудову інформації в ході нелегкої взаємодії між уявними атрибутами судження, абстрагування, раціоналізації та розв'язання проблеми.

Вивчаючи механізми, що керують орієнтацією особи при розв'язанні розумових завдань, психологи зазначили присутність регулярних помилок у мисленні, або шаблонів, відхилень у судженнях індивідів.

Окреслено, що когнітивні процеси та навички життєво важливі для обробки нової інформації та забезпечення того, щоб мозок забезпечував розуміння світу і створював корисні сховища даних. Але ці процеси завжди мають індивідуальний вимір, корегуються та трансформуються відповідно особистісним атрибутам та нахилам, що вкрай важливо враховувати для одержання повної картини розгортання та функціонування когнітивних процесів в цілому. Визначені основні складові архітекtonіки мислення в контексті їх системних зв'язків. Продемонстровано, що когнітивна сфера людини є складним феноменом, взаємозв'язок окремих елементів якого ще не є до кінця дослідженим. З цього погляду найбільший інтерес представляє взаємозв'язок когнітивних стилів з типами розумової діяльності, які притаманні індивідам. Робиться наголос на тому, що когнітивні стилі є одним із глобальних утворень когнітивної сфери і проявляються відповідно у пізнанні, поведінці, спілкуванні, навчанні та професійній діяльності. Також відзначені структурні відношення між когнітивними процесами та ефектами когнітивних аберацій.

Визначені проблеми індивідуалізації когнітивних процесів як багатфакторного феномену. Домінуючою тенденцією у аналізі проблеми індивідуалізації когнітивних процесів (на що вказують відзначені у статті роботи вчених) є партикулярна експлікація загальних складових когнітивних процесів, когнітивних стилей та когнітивних упереджень. Однак, сам феномен когніції є фундаментально нелінійним, таким, що самоорганізується, та багатовимірним. Таким чином, необхідним виміром цих процесів має бути складний когерентний зв'язок між загальними елементами когнітивних процесів, когнітивними стилями та когнітивними упередженнями. Вказані перспективи дослідження феномену індивідуалізації в контексті когнітивних процесів. Відзначено також, що фундаментальною невирішеною проблемою є прояснення когерентного взаємовідношення когніції та упереджень, проте, що домінуючою тенденцією у аналізі проблеми індивідуалізації когнітивних процесів (на що вказують відзначені у статті роботи вчених) є партикулярна експлікація загальних складових когнітивних процесів, когнітивних стилей та когнітивних упереджень.

Ключові слова. Когнітивні процеси, феномен індивідуалізації, когнітивні стилі, когнітивні упередження.

Постановка проблеми. У галузі когнітивної психології, мислення виступає як механізм створення нового уявного представлення. Такий процес обумовлює перебудову інформації в ході нелегкої взаємодії між уявними атрибутами судження, абстрагування, раціоналізації та розв'язання проблеми.

Вивчаючи механізми, що керують орієнтацією особи при розв'язанні розумових завдань, психологи зазначили присутність регулярних помилок у мисленні, або шаблонів, відхилень у судженнях індивідів. Ці спотворення є результатом дисфункціональних переконань в когнітивних схемах і були виявлені в процесі аналізу думок індивідів.

Постійні помилки в формулюванні суджень і прийнятті рішень особами, які можуть бути обумовлені когнітивними обмеженнями, мотиваційними факторами та/або адаптацією до соціального середовища, отримали назву «когнітивна ілюзія». Цей термін був вперше введений Канеманом і Тверським (Kahneman & Tversky, 1974).

У академічній психологічній літературі існують синоніми, які відображають схожі поняття, не забезпечуючи для них іншого тлумачення: «ілюзія мислення», «когнітивне спотворення», «когнітивне упередження», «когнітивна помилка» (Choi et al., 2007). Комплексність когнітивної природи помилки досить висока. Відомо, що уявлення людей про об'єктивну дійсність створюються у вигляді концепцій, абстрактних ментальних структур, що представляють різноманітні сфери людської діяльності. Людина мислить за допомогою цих понять, змішуючи їх і формуючи нові в ході мисленнєвого процесу.

Отже, у процесі когнітивної взаємодії з оточуючим світом, особа виконує певні дії ментальні або перцептивні, обробляючи та виражаючи їх у вигляді коректних чи некоректних інтуїтивних висновків, індуктивних розмірковувань, власних думок. Все це формує когнітивні структури, характерні для людей. Помилка в цьому контексті є висновком розумової обробки цих дій в понятійному просторі суб'єкта пізнання. Особа виконує дії з метою досягнення певного результату, але цей результат не завжди відповідає сподіванням. Таким образом, дія оцінюється як помилкова. Її помилковість визначається шляхом порівняння з правильним судженням або об'єктивними фактами. Некоректні висновки є вторинними, оскільки вони виникають внаслідок помилок при сприйнятті інформації, помилок під час автоматичних дій, помилок при ідентифікації об'єктів та явищ, помилок у ситуаціях вибору і т.д.

Немає сумнівів, що кожна людина, до певної міри, зазнає помилок при мисленні та організації інформації, відхиляючись від об'єктивного та «правильного» стандарту, приймаючи помилкові допущення. Це протиріччя привертає увагу дослідників, роблячи наші дослідження актуальними, примушуючи відповісти на питання: чи є ілюзія мислення показником недосконалості системи обробки інформації в системі людини, чи це просто невеликий побічний ефект адаптованих когнітивних механізмів.

Мета дослідження полягає у виокремленні загальних факторів, що формують індивідуальні особливості когнітивних процесів.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Проблема індивідуальних особливостей когнітивного мислення та ілюзії мислення аналізується в роботах як зарубіжних, так і вітчизняних вчених. Варто відзначити роботи таких вчених, як Іванюта та Яницька (2020), Набочук (2022), Балашов (2020), Каламаж (2012), Choi (2007), Flavell (1993), Krause & Freund (2014), Nisbett Miyamoto (2005), Pohl Rüdiger (2022), Chapman (2001), Wessel et al. (2019). Зокрема, у роботах вітчизняних вчених, приділяється особлива увага таким феноменам, як метакогнітивні фактори, які створюють особливий контекст когнітивних трансформацій – це робота Балашова (2020), індивідуальні когнітивні стилі, що формують специфіку архітекtonіки когнітивного процесу в цілому – робота. Каламаж (2012), специфічні форми

когнітивних процесів, зокрема, візуальні – робота Іванюти та Яницької (2020), а також креативним аспектам когнітивних процесів – робота Набочук (2022).

Проблема індивідуалізації інтелектуальної діяльності та ширше когнітивної діяльності, активно розробляється у сучасній психології, зокрема, ведеться пошук способів максимально ефективного використання індивідуальних пізнавальних ресурсів (Каламаж, 2012).

Інтелектуальні можливості людини виявляються, перш за все, в тому, як вона сприймає, розуміє і пояснює навколишній світ, як і які рішення вона приймає залежно від бажаних способів пізнання, вибіркової у виборі інформації, її розуміння, переробки та використання, тобто особливості будови його когнітивної системи.

Когнітивна сфера людини є складним феноменом, взаємозв'язок окремих елементів якого ще не є до кінця дослідженим. З цього погляду найбільший інтерес представляє взаємозв'язок когнітивних стилів з типами розумової діяльності, які притаманні індивідам. Когнітивні стилі є одним із глобальних утворень когнітивної сфери і проявляються відповідно у пізнанні, поведінці, спілкуванні, навчанні та професійній діяльності.

Стилеві особливості пронизують усі рівні індивідуальності – від особливостей мозкового апарату до неусвідомлених механізмів захисту, специфіки характеру та спілкування. Однак, найбільш значущими є когнітивні стилі, які тісно пов'язані з когнітивною сферою людського життя. Ці стилі відображають специфічні риси інтелектуальної активності, в яку входять такі аспекти, як сприйняття, процес мислення та різного роду дії, що стосуються вирішення пізнавальних завдань.

Порівнюючи особистості з різними когнітивними стилями, можна отримати багатогранну картину відмінностей між ними, які також розкриваються у контексті виконання різноманітних видів діяльності. Вплив когнітивних стилів на пізнавальну сферу людини є доволі важливим і впливає на її успішність у різних сферах життя – про це свідчить робота з психологічної герменевтики (Problemy, 2004). Ці відмінності також представлені в роботі Flavell (1993) (див.табл.1)

Такі відмінності виявлено також і у особливостях розумової діяльності. Наведемо характеристику типів мислення, запропонованих Гергеном (1997).

Предметне-дійове мислення. Воно властиве людям справи. Вони схильні засвоювати інформацію через рухи. Зазвичай вони мають гарну координацію рухів. Їх руками створюється увесь предметний світ. Вони керують машинами, стоять біля верстатів, збирають комп'ютери. Без них неможливо реалізувати найблискупішу ідею. Це мислення важливе для спортсменів, танцюристів, артистів.

Абстрактно символічне мислення. Таким мисленням володіють багато вчених – фізики теоретики, математики, економісти, програмісти, аналітики. Вони можуть засвоювати інформацію за допомогою математичних кодів, формул та операцій, які не можна ні доторкнутися, ні уявити. Завдяки особливостям такого мислення на основі гіпотез створені різноманітні відкриття у всіх галузях науки.

Словесно-логічне мислення. Воно відрізняє людей із яскраво вираженим вербальним інтелектом. Завдяки розвиненому словесно-логічному мисленню людина може сформулювати свої думки та донести їх до інших.

Візуальне мислення. Таким мисленням володіють люди з художнім складом розуму – художники, поети, письменники, режисери. Архітектор, конструктор, дизайнер, художник, режисер повинні мати розвинене наочно-образне мислення.

Креативне, творче мислення. Це здатність мислити творчо, знаходити нестандартні розв'язання завдань. Це унікальна і нічим не замінна якість, що відрізняє талановитих людей у будь-якій сфері діяльності.

**Порівняльні характеристики когнітивних стилів
(Flavell, 1993)**

Когнітивний стиль	Визначення	Типові характеристики
Полезалежність – полenezалежність	Типи відображають ступінь диференційованості поля сприйняття (уміння при сприйнятті предмета виділити фігуру та фон), впливають на вигляд «Я-концепції», характер взаємодії з людьми тощо.	Залежні нездатні відокремити необхідну інформацію від «фонові», вони залежні від ситуації, мають нерозчленовані уявлення про себе та світ, успішні у спілкуванні. Незалежні легко відокремлюють суттєву інформацію від другорядної, не залежать від зовнішньої ситуації та думок, мають диференційовані уявлення про себе та світ
Підсилювачі – усереднювачі	Типи відображають обмеженість -широту еквівалентності понять, впливають на особливості побудови та класифікацію інформації	Підсилювачі націлені на сприйняття відмінностей між об'єктами. Усереднювачі націлені на знаходження подібності між об'єктами
Аналітики – синтетики	Типи відображають спосіб оперування інформацією для розуміння її сенсу	Аналітики аналізують, розбивають ціле на частини. Синтетики інтегрують, будують цілу частину
Імпульсивний – рефлексивний тип	Типи визначаються характером реагування у ситуації вирішення завдань	Імпульсивні навчаються методом проб та помилок, відрізняються швидкістю реакції, швидко приймають рішення. Рефлексивні вимагають часу на засвоєння та обробку інформації, починають діяти, внутрішньо сформулювавши гіпотезу, діють обережно, виважено

У контексті індивідуалізації, важливо відзначити, що людина, як така, має численні когнітивні навички мислення вищого рівня. Ці навички передбачають здатність міркувати та приймати рішення. Люди використовують їх щоденно для логічного розв'язання проблем та здійснення особистих виборів. Вперше цей тип мислення був описаний психологами Канеман і Тверські (1974). Вони назвали його «повільним» мисленням, оскільки воно потребує більше часу та енергії на обмірковування та їх застосування для вирішення проблеми. Вони стверджували, що цей тип мислення принципово відрізняється від того, що вони назвали «швидким» мисленням (яке використовує більша частина тваринного світу), і є більш автоматичним та інтуїтивним. Такий тип мислення призводить до «достатньо хороших» рішень.

Іншою важливою темою дослідження в обрії індивідуального виміру когнітивного мислення є когнітивні упередження. Саме вони зумовлюють схильність людини до застосування і продукування стереотипів. Такі упередження часто виникають підсвідомо, тому фокус когнітивних психологів у цій галузі полягає в тому, щоб допомогти виокремити та зрозуміти ці упередження, щоб мислити об'єктивніше. Психологи, які досліджують

когнітивну сферу, роблять наголос на значенні у контексті індивідуалізації когнітивних процесів різних типів упереджень (див рис.1.):

*Рис. 1. Типи когнітивних упереджень
(Pohl Rüdiger, 2022:104)*

В обрії співвідношення когніцій та упереджень необхідно відзначити, що їх природа значно складніша ніж просте протиставлення. Так, в роботі Bollas (2018) відзначено, що упередження є прихованими парадоксальними факторами створення позитивних когнітивних здібностей. Нелінійну, когерентну взаємодію між упередженнями та когнітивними здібностями також відзначив Maturana (2009).

Одним із особливо цікавих напрямків досліджень для когнітивних психологів є те, як когнітивне мислення можна використовувати для підтримки психічного здоров'я за допомогою когнітивно-поведінкової терапії (КПТ). Цей тип терапії може бути ефективним у лікуванні тривоги та депресії.

КПТ працює, допомагаючи людям ідентифікувати, розуміти та оскаржувати некорисні думки, а потім сприяє засвоєнню практичних стратегій, які дозволяють внести позитивні зміни у особисте життя. КПТ допомагає людям зрозуміти, як когнітивне мислення може вплинути на їхній настрій. КПТ розглядає мислення як будь-яку іншу звичку, на яку можна позитивно вплинути та змінити її.

По суті, когнітивні процеси – це те, що дозволяє нам думати, здобувати знання, запам'ятовувати, читати, бути уважними та приймати важливі рішення. Когнітивні процеси та навички життєво важливі для обробки нової інформації та забезпечення того, щоб мозок забезпечував розуміння світу і створював корисні сховища даних. Але ці процеси завжди мають індивідуальний вимір, корегуються та трансформуються відповідно особистісним атрибутам та нахилам, що вкрай важливо враховувати для одержання повної картини розгортання та функціонування когнітивних процесів в цілому.

Висновки і перспективи подальших розвідок. На нашу думку, слід відзначити ще один фундаментальний аспект проблеми. Домінуючою тенденцією у аналізі проблеми індивідуалізації когнітивних процесів (на що вказують відзначені у статті роботи вчених) є партикулярна експлікація загальних складових когнітивних процесів, когнітивних стилей та
Випуск 21, 2023. Збірник наукових праць РДГУ

когнітивних упереджень. Однак, сам феномен когніції є фундаментально нелінійним, таким, що самоорганізується, та багатовимірним. Таким чином, необхідним виміром цих процесів має бути складний когерентний зв'язок між загальними елементами когнітивних процесів, когнітивними стилями та когнітивними упередженнями. Такого ракурсу аналізу бракує у відзначених дослідженнях. Ба більше: когнітивні упередження розкриваються у виключно негативному контексті – але саме багатовимірний когерентний зв'язок усіх аспектів у контексті індивідуалізації когнітивних процесів неминуче передбачає інший ракурс, який не відриває, не протиставляє когнітивні упередження всьому комплексу когнітивних факторів, проте бачить в них прихований, але значущий сенс у контексті саморегуляції та саморозвитку когнітивних процесів (такий прихований сенс зазвичай визначається статутом упереджень як перетворених форм) (Балашов, 2020).

Таким чином, проблему індивідуалізації когнітивних процесів можна оцінити як таку, що є відкритою, та таку, що потребує інтегративного методу, який би враховував нелінійну, багатовимірну природу індивідуальних когнітивних процесів, які виходять на перший план у турбулентному світі VUCA. Отже, відкривається принципово нова перспектива дослідження індивідуалізації когнітивних процесів, що потребує визначення та поєднання різних методів, насамперед комплементарних нелінійній природі цього феномену.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

- Балашов Е.М. (2020) Метакогнітивний моніторинг саморегульованого навчання студентів: дис. ... докт. психол. наук. Острог. 496
- Іванюта О, Яницька О. (2020) Психологічний аспект сформованості візуального мислення у школярів підліткового віку. *Психологія: реальність і перспективи. Збірник наукових праць РДГУ*, №15. 60 – 68.
- Каламаж Р. В. (2012) Когнітивно-стильовий вимір у психологічних дослідженнях. *Наукові записки НУОА. Серія «Психологія та педагогіка». Вип.20. Актуальні проблеми когнітивної психології*. Острог, 32-41.
- Набочук. О. Зміст домінуючих теорій творчості: до проблеми розвитку психології творчості в раціогуманістичній парадигмі. *Психологія: реальність і перспективи. Збірник наукових праць РДГУ*, 2022, 18. С. 119 – 131.
- Проблеми психологічної герменевтики*. За ред. Чепелевої Н. В. К. : Міленіум, 2004. 276 с.
- Bollas K. *Meaning and Melancholia*. Routledge, 2018. 339 p.
- Chapman, L.J. (2001). Commentary on two articles concerning generalized and specific cognitive deficits. *Journal of Abnormal Psychology*, 11, 39-47.
- Choi I., Koo M., Choi J. (2007). Individual differences in Analytic Versus Holistic Thinking. *Personality and Social Psychology Bulletin*, Vol. 33. № 5. P. 691–705.
- Flavell J. H. *Cognitive development*. NJ: Prentice-Hall, 1993. 423 p.
- Gergen, K.J. (1997). The place of the psyche in a constructed world. *Theory and Psychology*, Vol. 7, P.723–46.
- Kahneman, D., and Tversky, A. (1974). Subjective probability: A judgment of representativeness. *Cognitive Psychology*, 3, 430-454
- Krause, K., Freund, A. M. (2014). Delay or procrastination—A comparison of self-report and behavioral measures of procrastination and their impact on affective well-being. *Personality and Individual Differences*, 63, 75-80.
- Nisbett, R., Miyamoto, Y. (2005). The influence of culture: holistic versus analytic perception. *Trends in Cognitive Sciences*, 9. № 10, 467–473.
- Maturana U. *Sens of humanity*, Paperback, 2009. 294 p.
- Rüdiger, Pohl F. (2022). *Cognitive Illusions: Intriguing Phenomena in Thinking, Judgment, and Memory*, Routledge.

Wessel, J., Bradley, G. L., Hood, M. (2019). Comparing effects of active and passive procrastination: A field study of behavioral delay. *Personality and Individual Differences*, 139, 152-157.

REFERENCES

- Balashov, E. (2020). Metakognitivnyi monitorynh samorehuliovanoho navchannia studentis [Metacognitive monitoring of student self-regulated learning]. Dys. ... dokt. psykhol. nauk. Ostroh. [In Ukrainian].
- Ivaniuta, O., Yanytska, O. (2020). Psykholohichniy aspekt sformovanosti vizualnoho myslennia u shkoliariv pidlitkovoho viku [Psychological aspect of visual thinking formation among schoolchildren of teenage age]. *Psykholohiia: realnist I perspektyvy. Zbirnyk naukovykh prats RDHU*, 15, 60-68. [In Ukrainian].
- Kalamazh, R. V. (2012). Kohnityvno-stylovyi vymir u psykholohichnykh doslidzhenniakh [Cognitive-style dimension in psychological research]. *Naukovi zapysky NUOA. Seria "Psykholohiia I pedahohika"*, "Aktualni problem kohnityvnoi psykholohii, Vol. 20, 32-41. [In Ukrainian].
- Nabochuk, O. (2022). Zmist dominuvalnykh teorii tvorchosti: do problem rozvytku psykholohii tvorchosti v ratsiohumanistychnii paradyhmi [Content of the dominant theories of creativity: to the issue of the development of the psychology of creativity in the rational humanistic paradigm]. *Psykholohiia: realnist I perspektyvy. Zbirnyk naukovykh prats RDHU*, 18, 119-131. [In Ukrainian].
- Problemy psykholohichnoi hermenevtyky (2004). [Problems of psychological hermeneutics]. Edited by N. Chepeleva. Kyiv: Milenium. [In Ukrainian].
- Bollas K. Meaning and Melancholia. Routledge, 2018. 339 p. [in English].
- Chapman, L.J. (2001). Commentary on two articles concerning generalized and specific cognitive deficits. *Journal of Abnormal Psychology*, 11, 39-47. [in English].
- Choi I., Koo M., Choi J. (2007). Individual differences in Analytic Versus Holistic Thinking. *Personality and Social Psychology Bulletin*, Vol. 33. № 5. P. 691–705. [in English].
- Flavell J. H. *Cognitive development*. NJ: Prentice-Hall, 1993. 423 p. [in English].
- Gergen, K.J. (1997). The place of the psyche in a constructed world. *Theory and Psychology*, Vol. 7, P.723–46. [in English].
- Kahneman, D., and Tversky, A. (1974). Subjective probability: A judgment of representativeness. *Cognitive Psychology*, 3, 430-454 [in English].
- Krause, K., Freund, A. M. (2014). Delay or procrastination—A comparison of self-report and behavioral measures of procrastination and their impact on affective well-being. *Personality and Individual Differences*, 63, 75-80. [in English].
- Nisbett, R., Miyamoto, Y. (2005). The influence of culture: holistic versus analytic perception. *Trends in Cognitive Sciences*, 9. № 10, 467–473. [in English].
- Maturana U. Sens of humanity, Paperback, 2009. 294 p. [in English].
- Rüdiger, Pohl F. (2022). *Cognitive Illusions: Intriguing Phenomena in Thinking, Judgment, and Memory*, Routledge. [in English].
- Wessel, J., Bradley, G. L., Hood, M. (2019). Comparing effects of active and passive procrastination: A field study of behavioral delay. *Personality and Individual Differences*, 139, 152-157. [in English].

PROBLEMS OF INDIVIDUALIZATION OF COGNITIVE PROCESSES

Oles Manyuk

PhD student at the Department of Psychology

National University of Ostroh Academy,
Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor
<https://orcid.org/0009-0003-7975-4832>

Eduard Balashov
Doctor of Psychological Sciences,
Professor at the Department of Psychology
National University of Ostroh Academy
<https://orcid.org/0000-0002-6486-0494>

DOI <https://doi.org/10.35619/prapr.v1i21.349>

Abstract. *The article provides a theoretical analysis of the main constructs and models of cognitive processes. It is considered that in the field of cognitive psychology, thinking acts as a mechanism for creating a new imaginary representation. Such a process determines the restructuring of information in the course of a difficult interaction between the imaginary attributes of judgment, abstraction, rationalization and problem solving. Studying the mechanisms that control a person's orientation when solving mental tasks, psychologists noted the presence of regular errors in thinking, or patterns, deviations in the judgments of individuals. It has been outlined that cognitive processes and skills are vital for processing new information and ensuring that the brain makes sense of the world and creates useful stores of data. But these processes always have an individual dimension, are adjusted and transformed according to personal attributes and inclinations, which is extremely important to take into account in order to obtain a complete picture of the deployment and functioning of cognitive processes as a whole. The main components of the architecture of thinking in the context of their systemic connections are defined. It has been demonstrated that the cognitive sphere of a person is a complex phenomenon, the interrelationship of individual elements of which has not yet been fully explored.*

From this point of view, the relationship between cognitive styles and the types of mental activity inherent in individuals is of greatest interest. Emphasis is placed on the fact that cognitive styles are one of the global formations of the cognitive sphere and are manifested, respectively, in cognition, behavior, communication, learning and professional activity. Structural relations between cognitive processes and the effects of cognitive aberrations are also noted. Identified problems of individualization of cognitive processes as a multifactorial phenomenon. The dominant trend in the analysis of the problem of individualization of cognitive processes (which is indicated by the works of scientists noted in the article) is the particular explanation of the general components of cognitive processes, cognitive styles, and cognitive biases. However, the phenomenon of cognition itself is fundamentally non-linear, self-organizing, and multidimensional. Thus, a necessary dimension of these processes should be a complex coherent relationship between common elements of cognitive processes, cognitive styles, and cognitive biases.

The prospects of researching the phenomenon of individualization in the context of cognitive processes are indicated. It was also noted that the fundamental unsolved problem is the clarification of the coherent relationship between cognitions and prejudices, however, that the dominant trend in the analysis of the problem of individualization of cognitive processes (as indicated by the works of scientists noted in the article) is the particular explanation of the general components of cognitive processes, cognitive styles and cognitive prejudices.

Key words: *cognitive processes, the phenomenon of individualization, cognitive styles, cognitive biases.*

Стаття надійшла до редакції 1.09.2023